

Jerzy Jarowiecki

KSZTAŁTOWANIE SIĘ POZAPROGRAMOWEGO NAUKOWEGO RUCHU STUDENTÓW GEOGRAFII W LATACH 1950 - 1962¹⁾

Początki naukowego ruchu studentów geografii sięgają lat istnienia studiów dwukierunkowych, ściślej rzecz biorąc roku 1949/50, kiedy to działało Koło Naukowe Wydziału Przyrodniczo-Geograficznego, którego pierwszym przewodniczącym był student biologii Zdzisław Madej. W pierwszych latach działalność Koła nosiła wyraźne cechy pracy kół przedmiotowych: chodziło o poszerzenie wiedzy ogólnej, zapoznanie się z nową literaturą, dyskusje o charakterze

1) Przy opracowaniu dziejów Koła Naukowego Geografów korzystałem z materiałów archiwalnych Koła (plany pracy, sprawozdania z działalności), Złotej Księgi Koła Geografów przy Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie, Sprawozdań z pracy Kierowników Katedr (Archiwum WSP), a także z cennych informacji dawnych członków Koła Naukowego, szczególnie dra T. Ziętary. Wzmianki o KNG znajdują się w następujących publikacjach: Rodion Mochnacki: Organizacja i rozwój studiów geograficznych w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie w latach 1946 - 1957. "Rocznik Naukowo-Dydakt. WSP Geografia z. 8 s. 14, Kraków 1958; Tenże: Studia Geograficzne w Krakowskiej WSP w latach 1957 - 1960. "Rocznik Nauk.-Dydakt. WSP w Krakowie. Prace geograficzne z. 10, s. 11, Kraków 1962; Zbigniew Tabaka: Z dziejów WSP w Krakowie 1946 - 1956. Część szczegółowa. "Dziesięciolecie Wyższej Szkoły Pedag. w Krakowie. 1946 - 56" Kraków 1957, s. 39; Jerzy Jarowiecki: Naukowy ruch studencki w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie (w druku).

światopoglądowym. Niezależnie od tego próbowano rozwijać samodzielność zainteresowań poprzez różnego rodzaju odczyty i referaty, przygotowywane przez studentów. W roku akademickim 1950/51 na bazie Koła Naukowego Wydziału Przyrodniczo-Geograficznego powstało Koło grupujące wyłącznie studentów geografii, początkowo z wszystkich lat studiów. Pierwotnie nosiło nazwę Koła Naukowego Geograficzno-Geologicznego, zaś od roku 1951/52 do chwili obecnej - Koła Naukowego Geografów. W tymże też roku w KNG działało cztery sekcje: geologiczna (opiek. as. A. Gawlik), geomorfologiczna, geografii społeczno-gospodarczej (opiek. as. J. Sromicki) i kartografii (opiek. as. A. Maryański).

Sekcja geologiczna kontynuowała zaczęta wcześniej pracę nad "Przewodnikiem wycieczek geologicznych po okolicach Krakowa" opracowywała mapki geologiczne różnych regionów Polski, a także organizowała wycieczki naukowe (pustynia Błędowska, Lanckorona, Góry Świętokrzyskie). W sekcji geografii społeczno-ekonomicznej wykonywano mapę planu 6-letniego oraz prace nad zmianami gospodarczymi, które towarzyszyły powstaniu Nowej Huty. Zespół studencki zwiedził nowo powstający Kombinat. Członkowie Koła, pracujący w sekcji kartograficznej, zajmowali się wykonywaniem map poszczególnych regionów Polski jako pomocy do wykładów i ćwiczeń.

Brak doświadczeń powodował, że studenci nieśmiało podejmowali samodzielne prace. Zmianę w tym względzie przyniósł dopiero następny rok istnienia Koła, którym kierował już doświadczony zespół studencki, znajdujący oparcie w swych poczynaniach w życzliwej pomocy Kierownika Zakładu Geografii dr Marii Dobrowolskiej. Uznano, że ważną rolę

w kształtowaniu samodzielności myślenia, twórczego stosunku studenta do nauki może odegrać jego praca naukowa. Stąd coraz częściej na comiesięcznych zebraniach Koła studenci występowali z samodzielnie opracowywanymi referatami a także podejmowali się prac badawczych w terenie. Natomiast ewentualne powtarzanie materiału wykładowego czy ćwiczeniowego przypadło w udziale kołom przedmiotowym, które istniały niezależnie od Koła Naukowego, skupiającym studentów roku pierwszego. Członkowie kół przedmiotowych (geograficznego i geologicznego) z reguły byli zapraszani na odczytowo-dyskusyjne zebrania Koła Naukowego.

Działalność Koła w roku akad. 1952/53, skupiała się w trzech sekcjach: geografii fizycznej, społeczno-gospodarczej i kartografii. Członkowie Koła (B. Pydziński, W. Zarzycki, T. Ziętara) w ramach sekcji geografii fizycznej opracowali do użytku wewnętrznego skrypt geomorfologii, a także pięć wycieczek do przewodnika geologicznego okolic Krakowa: Widok z Kopca Kościuszki; Ojców (T. Ziętara), Skałka Wawelska, Norbertanki, Tyniec; Wieliczka (W. Zarzycki), Pustynia błędowska (A. Krugowska). Pozostali zaś skompletowali zbiory geologiczne, oznaczyli okazy, wykreślali mapki poszczególnych regionów Polski. Zbiory te do dnia dzisiejszego służą jako pomocy naukowe do ćwiczeń.

Sekcja geografii społeczno-gospodarczej pod kierunkiem dr M. Dobrowolskiej podejmowała pracę badawczą nad zagadnieniami migracji i przemian społeczno-gospodarczych na terenie wsi małopolskich: Męcina Mała, Żmiąca, Majscowa, Zakliczyn, Obojna, Pagorzyna, Opracowano szereg tabel i map w tym mapę migracji. Na ogólnych zebraniach Koła przedyskutowano szereg referatów, przygotowanych przez je-

go członków: "Analiza atlasów polskich i radzieckich" (B. Zalewski), "Metodyka sprawozdań z wycieczek geograficznych" (W. Zarzycki), "Sprzeczności anglo-amerykańskie na terenie Egiptu i Bliskiego Wschodu" (M. Stefanów), "Klasycy Marksizmu o geografii" (Z. Flak), "Przeobrażenia społeczno-gospodarcze wsi Bzianka, pow. Jasło" (K. Madej-Wisłocki).

Koło pozostawało w kontakcie z WODKO, opiekowało się także geografami z Liceum Pedagogicznego w Krakowie. Organizowało również szereg wycieczek (Góry Świętokrzyskie, Górny Śląsk, Sudety).

Kolejny rok akademicki stanowił kontynuację form działalności Koła Geografów (38 członk.). Co dwa tygodnie odbywały się zebrania robocze poszczególnych zespołów, raz w miesiącu organizowano posiedzenia naukowe wszystkich członków Koła, w których uczestniczyli również pracownicy naukowci katedr geograficznych. Istniało już tylko 2 sekcje: geografii fizycznej i geografii gospodarczej. W dalszym ciągu studenci opracowywali referaty, przedstawiając je na zebraniach ogólnych Koła czy też poszczególnych sekcji (w ciągu roku 1953/54 przedyskutowano w ten sposób 15 referatów). Kontynuowano również opiekę nad szkolnym Kołem turystyczno-krajoznawczym Liceum Pedagogicznego. Poważne miejsce w działalności młodych geografów zajmowały wycieczki (Tyniec, Dolina Będkowska, Tatry). Poza działalnością naukowo-poznawczą kilkunastu członków KNG wykonało szereg prac dla Zakładu Geografii m. in. mapy (T. Baran, S. Janiga, J. Noga, W. Nawracaj) oraz tablice do ćwiczeń z geomorfologii (zespół pod kierownictwem Z. Wyszatyckiego wykonał 48 tablic). W dalszym ciągu też kompletowano zbiory geologiczne.

W roku 1954 przypadła 25 rocznica śmierci zasłużonego polskiego geografa, Ludwika Sawickiego. Z tej okazji Koło zorganizowało uroczystą sesję naukową, na której referaty wygłosili doc. dr R. Mochnacki (Działalność naukowa L. Sawickiego), doc. dr M. Dobrowolska (Wspomnienia z wycieczek prowadzonych przez L. Sawickiego) oraz stud. Maria Dąbrowska (biografia).

W roku akademickim 1954/55 nastąpiły pewne zmiany organizacyjne w KNG. Istniejące sekcje geografii fizycznej i geografii ekonomicznej działały na pełnych prawach autonomicznych, wybierały własne 3 osobowe zarządy. Wpłynęło to na sprawniejsze organizowanie prac badawczych, pogłębiając jednocześnie ich specjalizację. Nastąpiło ściślejsze powiązanie działalności poszczególnych sekcji z pracami katedr. Ten stan rzeczy utrzymał się do roku 1956. Koło nastawiło się na badania terenowe, prowadzone przez studentów. Wyniki badań prezentowane były częściowo na ogólnych zebraniach Koła (np. "Morfologia doliny Rudawki i Szklarki" - T. Baran), częściowo wykorzystywano je do prac seminaryjnych. W działalności Koła w dalszym ciągu poważne miejsce zajmowały zebrania odczytowo-dyskusyjne. W roku 1954/55 zreferowano na nich następujące tematy: "Najnowsze poglądy na zlodowacenie Polski" (E. Marszałek), "Migracja Polaków do Rumunii i ich rozprzestrzenienie" (dr Gotkiewicz), "Rytmika lasów tropikalnych" (L. Siodłak). Nadto szereg referatów zostało wygłoszonych na zebraniach poszczególnych sekcji. Z innych form pracy wymienić można organizację wycieczek geograficznych.

Lata do roku 1955/56 były dla Naukowego Koła Geografów okresem świetnego rozwoju, który przyniósł poważne osiągnięcia.

nięcia i to nie tylko w zaktywizowaniu szerokiej rzeszy studentów do pracy samokształceniowej, do podejmowania prób samodzielnych badań naukowych. Warto tu przypomnieć, że z Koła Naukowego wyszła większość pomocniczych pracowników nauki Katedr geograficznych Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie (A. Gawlik, B. Pydziński, T. Ziętara, Z. Flak, M. Skrzypczak-Kozanecka, T. Baran-Jarowiecka, J. Noga).

W roku 1956 działalność ta uległa poważnemu zahamowaniu. Dopiero rok 1957/58 dał początek nowemu okresowi działalności KNG (niemała tu zasługa Kuratora Koła doc. dra Jana Flisa). Miało ono teraz nieco inny charakter. Poza pracę naukowo-badawczą Koło przyjęło szereg innych form działalności charakterystycznych dotąd dla pracy rozwiązanego Związku Młodzieży Polskiej i ZSP. A więc podjęło się organizacji życia kulturalno-rozrywkowego (wieczorki taneczne, kino, teatr), ruchu turystycznego, nie unikało też dyskusji o charakterze politycznym, interesowało się sprawami bytowymi studentów.

19 lutego 1957 roku odbyło się pierwsze organizacyjne zebranie 37 osobowego Koła Naukowego Geografów. Z ciekawością dziś czytamy słowa manifestu młodych geografów, umieszczonego na wstępie do nowo założonej kroniki:

"Studiowanie to nie tylko uczęszczanie na wykłady, zdawanie egzaminów, wkuwanie skryptów. Potrzebna jest jakaś organizacja, która by uduchowiła nasze studia. Trzeba stworzyć jakąś platformę wzajemnego poznania się. Trzeba organizować zebrania, na których omawiane będą interesujące wszystkich zagadnienia, gdzie w ogniu dyskusji trzeba szukać argumentów uzasadniających

swoje stanowisko albo obalających twierdzenia przeciwnika. Z tych właśnie względów zrodziła się myśl wskrzeszenia i ożywienia działalności Koła Naukowego Geografów".

Zorganizowano trzy sekcje: naukową, kulturalno-impresyjową i fotograficzną. Praca ich głównie skupiła się wokół organizowanych wycieczek do Zakopanego, Olkusza i Pustyni Błędownskiej, w czasie których studenci zapoznali się z budową geologiczną terenu, zbierali okazy skał, kartowali poszczególne rejony. Z charakterystycznych wycieczek geograficznych wspomnieć nam przyjdzie o dwu: pierwsza na trasie: Kraków-Krzeszowice-Trzebinia-Chrzanów-Oświęcim-Kęty-Poręba-Bielsko Białe-Szyndzielnia-Klimczok-Szczyrk-Żywiec-Andrychów-Wadowice-Kraków (maj 1958), druga po Pojezierzu Mazurskim: Białowieża-Białystok-Ruciane-Mikołajki-Kętrzyn-Czerników-Olsztyn - Ostróda-Elbląg-Malbork - Gdańsk-Gdynia-Kraków (2 - 15.IX.1958). W miesiącach wakacyjnych (lipiec) 15-osobowa grupa kierowana przez mgra T. Ziętare przebywała w Bieszczadach, prowadząc kartowania z geomorfologii w okolicach Leska i Myszkowiec. Dodatkowym plonem tej wyprawy była interesująca wystawa fotograficzna "Na bieszczadzskim, dzikim szlaku".

Rok akademicki 1958/59 poza kontynuacją działalności z poprzedniego okresu - wniósł do pracy Koła dodatkowe elementy. Przywrócono formę posiedzeń naukowych z odczytami i dyskusjami, a także podjęto ściślej określone prace badawcze, których wyniki znalazły odbicie w referacie pt. "Obserwacje prowadzone przez KNG nad skutkami powodzi na Żywiecczyźnie", przedstawionym na I Ogólnopolskim Zjeździe Naukowych Kół Geografów we Wrocławiu przez Józefa Kanię

(10 - 14.IV.1959). Było to pierwsze po 1956 wystąpienie Koła na forum ogólnopolskim i spotkało się z przychylnym przyjęciem. W dalszym ciągu organizowano wycieczki. W kwietniu urządzono dwudniowy Rajd Wiosenny po Jurze Krakowsko-Częstochowskiej, a w czerwcu 6-dniową wyprawę w Tatry Polskie i Słowackie. Wyprawa ta została poprzedzona dwoma posiedzeniami naukowymi, na których zapoznano się z budową geologiczną Tatr (doc. dr A. Michalik) oraz z zagadnieniami morfologicznymi (doc. dr J. Flis).

W ramach pracy Koła grupa studentów skartowała osuwiska w Szymbarku (T. Cwikła, S. Dąbrowski, W. Janowski, R. Józwiak, W. Więclaw). W miesiącach wakacyjnych (15 - 30. VII) członkowie KNG uczestniczyli w geomorfologicznych pracach badawczych w Skwierczynie, organizowanych przez młodych geografów Uniwersytetu im. A. Mickiewicza. Sekcja fotograficzna Koła urządziła dwie wystawy fotograficzne: "Z Warmii i Mazur" i "Lato 1959".

Najpoważniejszym sukcesem badawczo-naukowym w roku akad. 1959/60 było zorganizowanie przez Koło Geografów Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie Ogólnopolskiego Seminarium Naukowego w Sądecczyźnie Kół Naukowych Geografów uniwersytetów i wyższych szkół pedagogicznych, poświęconego denudacyjnemu ruchom masowym w Beskidzie Sądeckim, na którym członkowie KNG referowali wyniki badań w oparciu o konkretne przykłady w terenie. Warto zauważyć, że było to pierwsze po wojnie naukowe seminarium organizowane przez krakowskie studenckie środowisko geografów.

Przygotowania do seminarium trwały kilka miesięcy, w czasie których dokonano dwukrotnie rekonensansu w Beskidzie Sądeckim dla przygotowania trasy. Podczas jednego z nich

grupa studentów pod kierownictwem doc. dra J. Flisa (kuratora KNG) odkryła w pasmie Jaworzyny Krynickiej nienotowaną w literaturze jaskinię typu dylatacyjnego pod Zubrzym Wierchem.

Prowadzono także prace badawcze w Tarnobrzegu i okolicy, ich wynikiem był referat Z. Zioly pt. "Zmiany gospodarcze, zachodzące w Zagłębiu Siarkowym w Tarnobrzegu", wygłoszony najpierw na zebraniu Koła, a następnie na II Ogólnopolskim Zjeździe Kół Naukowych Geografów. Na zebraniach Koła wysłuchiowano relacji z geograficznych wycieczek zagranicznych członków KNG (NRD - J. Piwowarczyk, Austria - Z. Mrukowicz). Działalności naukowej Koła towarzyszyły ożywiłe kontakty z innymi studenckimi ośrodkami badawczymi. Ich wynikiem było uczestnictwo członków KNG w seminarium speleologicznym na Ornak (10 - 15.IV), poświęconym aktualnemu stanowi badań nad krasem tatrzańskim (Mokrzycka, Rogowska, Ziolo), w obozie geomorfologicznym KNG Uniwersytetu z Poznania (J. Lach) oraz w wycieczce KNG UJ na Podhale i w Tatry.

Lata 1960 - 1961 poza tradycyjnymi formami działania (wycieczki, prace badawcze, organizacja życia kulturalno-rozrywkowego - sławne były wieczorki zapoznawcze dla I roku) przyniosły i nowe formy pracy. KNG (42 członk.) nawiązało współpracę z kierunkową grupą Związku Młodzieży Socjalistycznej, a także podjęło się opieki nad szkolnym Kołem Krajoznawczym w XIII Liceum Ogóln. w Krakowie (organizacja wycieczek, odczytów itp.). Działalność Koła wzbogaciła również o projekcje filmowe (oglądnięto 30 filmów o tematyce geogr.). Poważnym sukcesem naukowym Koła było uczestniczenie jego członków w II Ogólnopolskim Zjeździe Nauko-

wych Kół Geografów w Skokach koło Poznania. Spośród 7 przedstawionych referatów dwa należały do młodych geografów krakowskiej WSP. Były to: "Rozwój osuwiska w Muszynie" (M. Mokrzycka) oraz "Zmiany gospodarcze, zachodzące w tarnobrzeskim Zagłębiu Siarkowym" (Z. Ziolo). Oba referaty zostały wyróżnione.

Podobnie jak w ubiegłym roku, w dalszym ciągu utrzymywano nawiązane kontakty naukowe z innymi ośrodkami badawczymi studentów geografii, uczestniczono w różnego rodzaju sesjach i seminariach, np. w Ogólnopolskim Studenckim Seminarium Metodycznym Kół Naukowych, w pracach Studenckiej Grupy Krasowej przy Komitecie Koordynacyjnym KNG (wyprawy do Jaskini Zimnej i Jaskini Czarnej), w Ogólnopolskim Seminarium na Roztoczu, organizowanym przez KNG UMCS w Lublinie (na temat rzeźby terenów lessowych i krasu kopalnego), w seminarium organizowanym przez KNG UJ (na temat Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej).

Z innych prac naukowych, prowadzonych przez członków Koła, to dokonanie rejestru kartograficznego osuwisk w Karpatkach Zachodnich, a także szczegółowego zdjęcia geomorfologicznego osuwiska w Szymbarku. Nie zaniedbywano również prowadzenia dalszych prac badawczych w rejonie Zagłębia Siarkowego w Tarnobrzegu. Nie spodziewali się studenci geografii krakowskiej WSP, że niedługo badania ich staną się głośnie w całej Polsce.

Jedną z największych powojennych inwestycji - tarnobrzeski kombinat siarkowy - stanęła na terenach zupełnie dotąd nie uprzemysłowionych. I właśnie wpływ przemysłu, jego ekonomiczne i socjologiczne konsekwencje stały się przedmiotem zainteresowań i badań, znanych pod kryptonimem

"akcja tarnobrzaska". Prasa w początkach 1962 r. donosiła naukowym rekonesansie na Ziemię Tarnobrzaską, dokonanym z inicjatywy Komisji Nauki Rady Okręgowej Zrzeszenia Studentów Polskich w Krakowie, w którym uczestniczyli socjologowie, etnografowie, geografowie i ekonomiści. "Sztandar Młodych", informując o zamiarach zorganizowania tam obozu naukowo-badawczego, pisał:

"Nie jest to pierwsza tego rodzaju próba krakowskich studentów. Od trzech lat z powodzeniem prowadzi w Tarnobrzegu badania Koło Geografów krakowskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej. Geograf, Zbigniew Ziolo - student WSP - będzie kierownikiem tego naukowego obozu"

"Sztandar Młodych" nr 24 z dn. 31.I.)

W ślad za nim "Ilustrowany Magazyn Studencki IT" donosił:

"Odbyło się krótkie sympozjum naukowe, na którym mgr Pietraszek zreferował tematykę badań socjologów w Tarnobrzegu, a Zbyszek Ziolo, geograf z Wyższej Szkoły Pedagogicznej, przyszedł kierownik naukowy obozu - przedstawił wyniki dotychczasowych badań, 3-letnich prac badawczych, prowadzonych w Tarnobrzegu przez Koło Naukowe Geografów krakowskiej WSP" ("ITD" z 4 lutego 1962 nr 5).

A oto relacja prasowa o przebiegu badań, zamieszczona w "Nowinach Rzeszowskich" (28 sierpnia 1962 nr 204):

"W dniach od 18 do 30 bm, w Tarnobrzegu i jego okolicy przeprowadza badania 23 osobowa grupa studentów krakowskich wyższych uczelni. Są wśród nich biolodzy z Wyższej Szkoły Pedagogicznej, chemicy z Uniwersytetu Jagiellońskiego, geografowie z WSP, etnografowie i socjologowie z UJ oraz rolnicy z Wyższej Szkoły Rolni-

czej /.../ Badania przeprowadzają na zlecenie Komitetu Badań Rejonów Uprzemysłowionych Polskiej Akademii Nauk. Mają one m. in. na celu określenie zmian we florze w związku z obniżeniem poziomu wód gruntowych w tzw. leju depresyjnym /.../, a geografowie badają więź przestrzenno-produkcyjną kombinatu z regionem, strukturę zatrudnienia, napływ ludności i migracje w zapleczu kombinatu. Dane te posłużą do monograficznego opracowania wsi Stale, Suchorzów i Chodków".

O badaniach studentów geografii i biologii WSP w okolicach Tarnobrzega pisała jeszcze "Trybuna Ludu" z dnia 29 grudnia 1962 (nr 350), wcześniej zaś wspominały o tym po raz drugi "Nowiny Rzeszowskie" z dnia 11 października (nr 216). Tak więc rok akad. 1961/62 znowu przyniósł poważny sukces młodym geografom z WSP. Działalność naukowa Koła nie została zawężona li tylko do badań w okolicach Tarnobrzega, prowadzono je także i na innym terenie, a wyniki przedstawione zostały w postaci referatów na zebraniach naukowych Koła. Między innymi przydyskutowano pracę Z. Ziolo: "Genetyczna współzależność jaskiń z rozwojem Doliny Kościeliskiej w Tatrach Zachodnich" oraz C. Banyś: "Charakterystyczne cechy rzeźby Wyżyny Lubelskiej". W ciągu dalszym członkowie Koła uczestniczyli w wielu naukowych seminariach studenckich, organizowali wycieczki, prowadzili działalność kulturalną. Dodać należy, że podobnie - jak w pierwszym okresie działalności - Koło Naukowe Geografów w latach 1958 - 1960 wychowało kilku młodych pracowników naukowych (Bronisław Górz, Zygmunt Szot, Stanisław Zajac). Sukcesy badawcze młodych geografów, duża prężność organizacyjna przyniosły studentom krakowskiej WSP duże uznanie

w środowisku akademickim Krakowa, ugruntowały ich pozycję w skali ogólnokrajowej.

Содержани

Формирование внепрограмной научной работы студентов географии в 1950 - 1962 годах

В статье автор представляет развитие внепрограммной научной работы студентов в рамках Научного студенческого кружка географов в 1950 - 1962 годах. В первой части статьи рассматриваются разнообразные формы деятельности кружка. Сначала программа кружка предусматривала лишь расширение и углубление общих научных знаний и дискуссии на мировоззренческие темы, однако уже на следующем этапе развития кружка были выделены отдельные специализированные секции /напр. секция физической географии, секция экономической географии/, которые начали самостоятельную научно-исследовательскую деятельность. На первых порах это имело форму рефератов, подготовленных на основании соответствующим образом подобранной научной литературы, а затем, после того как члены кружка накопили достаточный опыт, они начали вести исследования, охватывающие отдельные районы и объекты, а их результаты представлялись на общем собрании кружка, происходившем раз в две недели, а также на общепольских научных семинарах и съездах, причем эти сообщения пользовались большим успехом. Разумеется, это был также результат научного руководства секциями Кружка со стороны отдельных кафедр географии. Значительная группа отличившихся студентов - членов Кружка была оставлена на кафедрах в качестве ассистентов как в ВПШ, так и в других высших учебных заведениях. Свои выводы автор иллюстрирует богатым фактическим материалом.

SUMMARY

Shaping of Geography Students Spontaneous Scientific Interest in 1950 - 1962

The author presents the dynamic growth of students spontaneous scientific studies (out of curriculum requirement) which took place in the scientific Circle of the WSP (Higher Pedagogical School in 1950 - 1962. Various forms of the Circle's activity are shown. Originally the program was focused on the enlargement of knowledge and discussions on general world outlook; next was begun work in specialised sections (e.g. physical geography, economic g.i.; and the beginning of independent scientific work was thus laid down. In the course of the first years were made trial reviews of scientific problems on the basis of special literature; later, on gaining a certain amount of experience, field investigations were begun the results of which were discussed at the fortnightly plenary meetings of the Circle, and also with success at general Polish seminars and scientific congresses. This progress was clearly also due to the auspices of the heads of geography chairs suggesting the direction of the Circle's investigations.

A considerably large group of outstanding students, members of the Circle, were later engaged as assistants in the Higher Pedagogical School and in other higher establishments.

Abundant concrete example serve to illustrate the author's conclusions.